

Aunuksen matka 10.8. – 13.8.2018

Keijo Marttisen sotakertomuksen paikkoja katsomassa

Ryhmä: Esa, Kari ja Tomi Marttinen

10.8.2018

Perjantaina aamulla klo 7.30 lähdimme Lappeenrannasta kohti Nuijamaan raja-asemaa. Raja-muodollisuudet veivät aikansa, joten Viipurissa (siis 60 km päässä) olimme noin klo 11.00. Viipurissa piipahdimme kahvilla jo aikaisemmin tutussa kahvilassa. Kahvila on entisen hotelli Rauhan talossa ja tiloissa. Täällä Karra poikkesi apteekissa alkavan flunssan takia, paikallista buranaa sai paketin hintaan 0,4 euroa.

Matka jatkui kohti Pietaria pitkin hyväkuntoista tietä. Täällä Karjalan kannas on pääosin kuivaa tasaista mäntykangasta. Saavuimme Pietarin kehätielle, joka on moottoritietä. Tien varrella oli useita kerrostalokomplekseja. Talot olivat noin 25 kerroksisia ja suuria muutenkin. Täällä oli myös tietulli, joka kustansi 100 ruplaa eli noin 1,3 euroa. Pietarin kehätieltä käännyimme pohjoiseen ” Kola ” tielle (Kuola). Nyt alkoi jo nälkä vaivaamaan ja käännyimme sivutielle, jossa 10 km päässä oli Olhavan kaupunki. Tässä virtaa suuri Olhava joki etelästä Laatokkaan. Joen eteläpäästä löytyy vanha Novgorod noin (200 km) ja tämä joki oli myös viikinkien matkareitti, jota pitkin pääsee jopa Mustalle merelle (1500km). Kaupungin laidalla eksyimme vanhan luostarin luo ja lähtiessä söimme paikallisessa burgerissa ja ostimme kaupasta vähän matkaevästä. Huomiona täällä ja jatkossakin oli, ettei kukaan puhunut muuta kuin venäjää.

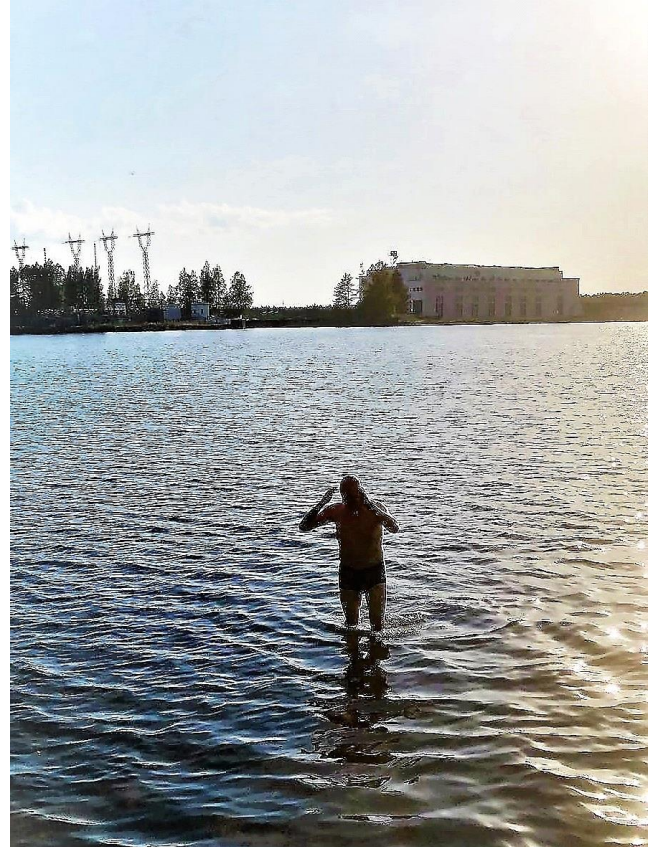
Luostari Olhavassa, aivan joen varrella

Loppumatka Lotinanpeltoon sujui vaikeuksista ja pienen etsiskelyn jälkeen olimme majoittuneet noin klo 15. Koska olimme perillä näinkin ajoissa, päätimme käydä visiitillä Syvärin voimalaitoksella, joka oli noin 15 km pohjoiseen. Voimalaitoksen valloitti JR 2 (Taipalsaarella perustettu rykmentti). Taistelu oli kiivas, koska venäläiset olisivat halunneet pitää itsellään tämän suuren voimalan. JR 2 kuitenkin sen valloitti, mutta tappiot olivat suuret.

Syvärin voimalaitoksen vieressä oleva sulku

Karra kävi uimassa Syväri joessa aivan voimalaitoksen yläpuolella. JR2:n esikunta oli tästä uimapaikasta pari sataa metriä pohjoiseen.

Pois mentäessä ajoimme vielä pätkän ns. "Linjatietä", sen eteläpuolella oli ns. bunkkerikukkula, mutta maasto oli niin ryteikköistä, ettei sinne viitsinyt mennä. Sen jälkeen ajoimme takaisin Lotinanpeltoon ja kävimme kävelemässä kaupungin länsipuolella olevassa sotahistoria puistossa nimeltään "Syvärin vapaus".

Takaisin hotellille ja päätettiin lähteä syömään klo 21. Respan suosittelema Kolokolchik (Soittokello) oli muka täynnä, palattiin hotellille, jossa ravintola oli varattu jollekin junioreille joukkueelle (nähtiin että oli siellä joku junnari porukka). Hotellin ravintola suositteli sushiravintola Les (Metsä), mutta se oli mennyt kiinni klo 21. Hortoilun jälkeen päädyimme ainoaan näkyvillä olevaan paikkaan. Tilaukset tehtiin summamutikalla ruokalista osoittaen. Jotain tuli kaikille ja ne syötiin. Eivät ne nyt niin kauheita olleet, etenkin kun syötiin hämärässä nurkassa.

11.8.2018

Aamulla herättiin ja aamupalalle klo 8.30. Aamupala oli: puuro, kahvi/tee, pari leipäpalaa, makkara- ja juustosiivut. Lopuksi blini eli normaali lettu. Kaikkiaan kohtuullinen, koska huonehinta + aamupala maksoi 19 €.

Liikkeelle klo 9. Lähtiessä katsottiin lähietäältä muutama venäläisten muistomerkki. Niitä oli paljon johtuen siitä että Lotinanpellosta lähti 21.6.1944 se suurhyökkäys ja tästä ylitettiin Syväri joki.

Venäläisten muistomerkki, lähinnä 21.6.1944 kaatuneita

Ensimmäiseksi ajettiin Aleksanteri Syväriläisen luostarille, perustettu v. 1506. Perustajan jäännökset on siellä ja nekin nähtiin pikaisesti ennen kuin meidät poistettiin kirkosta. Syynä oli sandaalit, olisi pitänyt olla umpikengät. Viereisessä toisessa kirkossa oli etevä kellonsoittaja, joka esitti parikin esitystä. Kelloja lienee ollut parikymmentä päätellen ääniskaalasta. Pois mentäessä ostettiin pullat ja mehupullot, luostarin omia tuotteita. Pullat olivat hyviä mutta mehu melko voimakasta. Myöhemmin paljastui että ne olivat tiivisteitä. Esim. Karralla ja Tompalla glögi-tiiviste aiheutti hiukan kulmien rypistelyä.

Aleksanteri Syväriläisen luostarista. perustettu v 1506

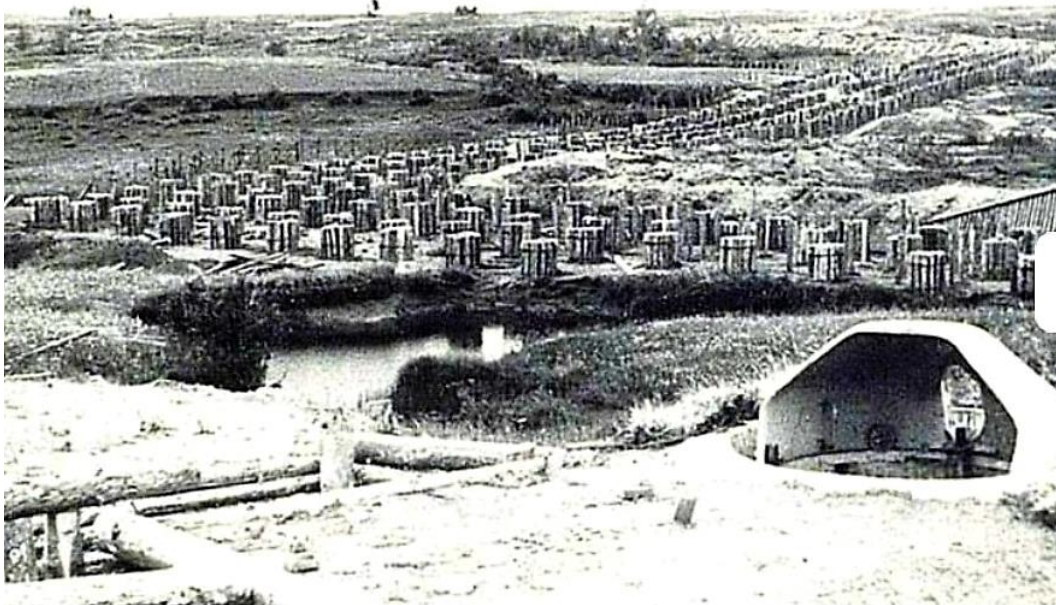
Nyt jatkoimme kohti taistelutannerta. Ensin pysähdyimme P-S-S linjan kohdalla, jossa se leikkaa poikittain tämän ns. Muurmanskin tien. Tässä kohtaa oli hyökkäystä 24 - 25.6.1944 pysäyttämässä JR 4. Kävimme katsomassa taisteluasemia, korsunpaikkoja (räjäytetty) ja ps-esteitä.

Panssari estettä PSS linjalla.

Nämä P-S-S linjan esteet näkyvät vieläkin google maps karttojen ilmakuvissa.

Käännyimme päätieltä Sammatukseen. Yritimme löytää linjan laite 3646:n Sammatuksen joen penkalta mutta emme löytäneet, vaikka se pitäisi olla vielä paikoillaan. Lähistöllä oli venäläisten aarteensijöiden leiri ja useita autoja. Samoin koko alue on nykyään täyttä metsää ja ryteikköä.

/ 6 Sammatuksen joen laite AL3646_03 Sammatuksen varustuksia elokuussa 1944, etualalla

Kuva näkymästä suomalaislinjasta vuonna 1944 Sammatuksen joen kodalla, Sammatuksen kylä jää vasemmalle kuvan yläreunasta.

Jatkoimme Sammatuksen kylään, jossa karttoja tutkimalla päätettiin paikat minne mennä. Tiellä ollessamme tuli tuolta venäläisleiristä nainen ja kaksi noin 20-vuotiasta poikaa. Kun he saapuivat kohdalle, yritin aloittaa keskustelun. Saatiin tolkkua, että johtaja on tulossa. Kohta tuli mies nimeltään Viktor, jolle karttaa näyttämällä saatiin selvitettyä paikka minne tahtoimme. Joukkoon liittyi vielä lisää kaksi venäläistä (mies ja nainen). Tämä porukka (6 venäläistä) johdatti sitten meidät pienen pellon halki aikamoiseen ryteikköön. Siellä oli taisteluhautaus, poteroita ja räjäytetty pallobunkkeri.

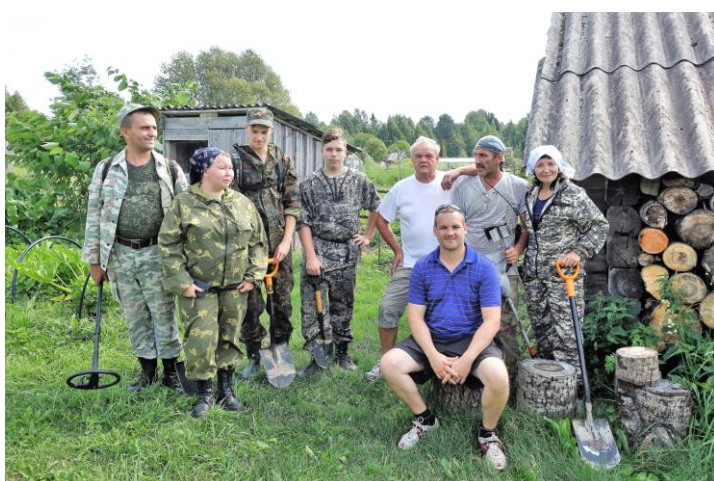
Mies näytti poteron, joka oli toinen bunkkerista ja se tien vieruspotero, jossa isä kertoi olleensa.

Olemme isän pesäkkeen laidalla, selän takana on suunta josta venäläiset hyökkäsivät

Viktor kertoi, että vuonna 2013 siitä viereisestä poterosta on löytynyt kolmen suomalaissotilaan jäänteet, jotka tuotiin sitten Suomeen. Viktor on ollut Sammatuksessa kesäisin vuodesta 2003 lähtien. (Isä kertoi, että viereiseen poteroon tuli kranaatti ja miehestä jäi vain alaosa).

Tulimme takaisin linjasta ja otimme yhteiskuvan.

Karran vieressä talon omistaja

Seuraavaksi menimme Sammatuksen kirkonmäelle, jossa katsottiin komentokorsu mäen takarinteessä. Tämäkin korsukin oli räjäytetty.

Komentokorsu näyttää nyt tällaiselta

Tässä kuva samasta korsusta v. 1944

15. Pr. 1 pataljoona arvoi venäläisten kaatuneiden määräksi noin 200 joista suurin osa tien suunnan päähyökkäyksessä. Mäellä oleva hautausmaa on yhä käytössä, mutta kirkkoa ei ole, kun se paloi 23.6.1944 venäläisten ammuttua ja pommitettua koko kylän tuleen palopommeilla. Kylässä oli yli sata taloa.

Kuva otettu 23.6.1944, osa taloista palaa

Sammatuksen jälkeen ajoimme Aunuksen kaupunkiin ja syömään. Ruoka oli kelvollista. Ohimarssimme Karjalais-liiviläisen museon ja kävimme pienessä saarella, jossa oli joku hylätyn näköinen kirkko. Sillan tukipilarit olivat mielenkiintoisen näköisiä ratkaisuja. Ihmiset kuitenkin kulkivat tuon sillan yli.

Kelpaisiko malliksi sillanrakentajille tai kaikille rakentajille ?

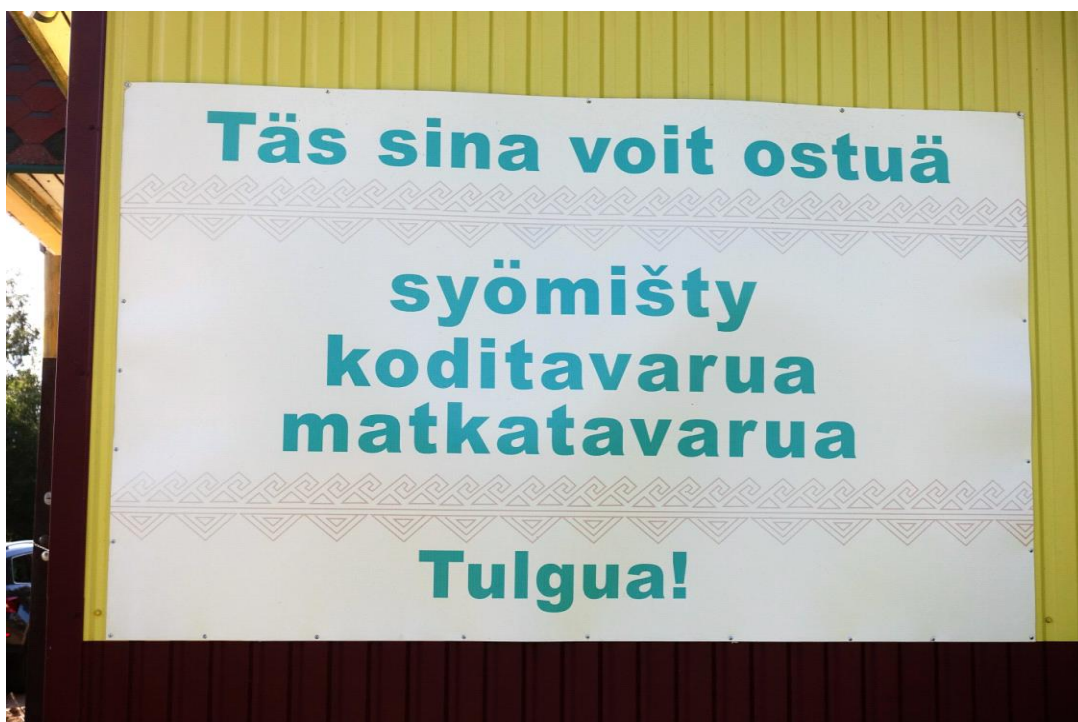
Jatkoimme ja katsoimme Tuuloksen maihinnousun torjuntajoukkojen kenttähaudausmaan ja muistomerkin. Kaatuneet on nyt jo siirretty Suomeen.

Matka jatkui ja tulimme Tuuloksessa Laatokan rannalle. Käytiin kaikki uimassa Laatokassa hienolla hiekkarannalla. Tämä oli juuri sitä rantaa jonne venäläiset tekivät 22.6.1944 maihinnousun. Tuulta oli jonkin verran, joten aallot olivat noin 30 - 40 senttisiä, onneksi vesi oli melko lämmintä.

Illansuussa Viteleeseen ja majoitus hotelli Ujutissa. Syömään, mutta se ei tässä kylässä ollut mahdollista. Hotellissa oli jonkun hepun syntymäpäivät ja toisessa paikassa häät. Pikku kaupasta evästä, täällä oli paikallinen, joka puhui suomea. Näillä seuduilla pitäisi olla melko paljon suomea / karjalaa puhuvia, jopa lähes puolet ainakin vanhemmista. Vanhalle rajalle on vain 15 kilometriä.

12.8.2018

Aamupala oli suppea. Emme oikein osanneet mitään pyydellä ja eteen tuotiin blinilettu ja kahvikuppi. Se siitä ja menoksi.

Aamulla katsoimme Vitele joen penkalta isän poteron paikkaa. Se on jäänyt tien alle eikä tarkkaa paikkaa enää löydy.

Tässä oli kovia taisteluita 28 - 29.6.1944. Isänkin ryhmästä kaatui kaksi miestä tähän joen penkan poteroihinsa. Toinen jäi kaatuneena kentälle ja isäkin kertoi melkein jääneensä vangiksi. Joen itäpuolella oli useita muistomerkkejä venäläisillä. Yhdessäkin oli maininta yli 1200 kaatuneesta.

Kävimme myös Vitelejoen ylittävällä riippusillalla. Lähtiessä Skoda törmäsi Karjalan mäntyyn.

Vanhalle rajalle Rajakonnun kylään noin 15 kilometriä.

Kaukojärven taistelupaikalla emme käyneet. Se on aivan vanhan rajan pinnassa, mutta oli kuitenkin Venäjän puolella, siellä ei ole nykyään kuin metsää.

Kävimme katsomassa Varpaselänkylän, joka on pari kilometriä pohjoiseen rantatiestä ja noin 15 km Rajakonnusta. Kylä on autio vaikka siellä oli toistakymmentä suomalaistilaa. Kylän pohjoispuolella oli 2.-3.7.1944 yöhyökkäys, jossa isä kadotti reppunsakin. Hyökkäävä vihollinen oli aivan suomalaisten perässä ja tuokin yölepo jäi vain hetkeksi.

Viteleestä lähdön jälkeen venäläisten hyökkäys eteni todella nopeasti ja joukot olivat lähes sekaisin suomalaisten kanssa.

Salmassa kävimme kahvila Vaalassa syömässä pikku purtavaa ja kahvia sekä pullaa. Kävimme kirkon raunioilla.

Salmin jälkeen Uusikylässä sattui silmiin iso ja melko hyväkuntoisen näköinen rakennus. Se oli 1939 valmistunut kansakoulu. Venäläiset käyttivät sitä pioneerileirinä sotien jälkeen.

Tästä koulusta noin 2 kilometriä pohjoiseen oli 7. - 8.7.1944 kiivaat Likolammen taistelut, joissa isäkin mukana.

Matkamme jatkui Uuksun kautta Pitkärantaan.

Kaupungin itäreunalla Keliotalinjalla 15 Pr:n viimeiset asemat ennen U-asemaa. Keliota on nykyään kaupunkialuetta joten asemista ei näy mitään. Heti tämän pienen joen jälkeen lähtee tie Nietjärvelle, jonne matkaa noin 5 kilometriä. Isän porukat olivat täällä taisteluissa 10.7.1944 koko päivän ja vetäytyivät käskystä 10.7.1944 klo 22 alkaen. Venäläiset suuntasivat tästä Nietjärvelle, jossa taistelut raivosivat 11 - 17.7.1944.

Ruokapaikkaa etsiin melkoisesti ajellen edestakaisin Pitkärannassa ja syötiin lopulta paikassa, jossa kävimme jo pari tuntia aikaisemmin.

Majoittuminen hotelli Ladoga Fjord noin klo 17.

Päätettiin tehdä käynti Surun risti muistomerkillä ja Nietjärvi maastossa. Surunristillä on pääasiassa talvisodan muistoja. Täällä oli ne suuret mottitaistelut. Täällä kaatui noin 35000 venäläistä.

Nietjärvellä ajoimme taistelun muistomerkille, josta nousimme harjulle, jossa oli yhtenäinen taisteluhauta.

Nietjärven rannan läheisyydessä oleva harju on melko kapea ja sen takarinteeseen oli kaivettu ps-kaivanto.
Nietjärveltä kuva syyskuussa 1944

Alla kuva nykytilanteesta. Tomppa ps-kaivannossa

Hetken paikkoja tutkittuamme kuulimme kaivamisen ääniä ja huomasimme siellä olevan muutamia ihmisiä. Päätin mennä katsomaan, mitä siellä on meneillään.

Paikalla oli mieshenkilö ja menin kyselemään oliko mitään löytynyt. Näin, että kuopan pohjalla oli luuranko, jolla oli vielä kp käsissä. Kaivaja kertoi nimekseen Konstantin ja olevansa Pietarin yliopiston opettaja ja omaavansa kaivausluvan tänne. Sanoi ,että tässä samassa kuopassa on kolmen venäläisen jäänteet. Mukana olivat hänen vaimonsa Julia ja noin 7 vuotias poikansa. Kerroimme olevamme menossa seuraavana päivänä Katitsalammen maastoon, jossa isä haavoittui. Kostantin tunsipaikan ja lupautui oppaaksi.

Näistä kolmesta venäläisestä kaatuneesta yhden luut olivat muovikassissa kuopan vierellä , paitsi kengät, joissa oli vielä jalkaterät sisällä, kengät olivat muovikassin vieressä, toinen kaatunut on esillä maanpinnassa ja viimeinen kolmas alimmaisena.

Nämä olivat Nietjärven muistomerkin takana noin 50 metrin päässä. Sotapäiväkirjojen mukaan tässä Nietjärven murtumakohdan puhdistuksessa kaatui noin 800 venäläistä. Koska suomalaiset saivat asemat haltuunsa niin nämä venäläiset haudattiin varmasti paikalle kranaattikuoppiin ja muihin helppoihin paikkoihin.

Tutkimme seutua kävellen ja maata tökkien Garretin pinpointterilla. Toimme muistoina muutamia kranaatin sirpaleita, hylsyjä sekä löytyipä taisteluhaudasta muutama ampumaton patruuna.

Ilta alkoi hämärtää, joten palasimme takaisin hotellille ja iltaruoka hotellin ravintolassa. Ruoka oli ok, mutta erittäin hidas tarjoilu.

13.8.2018

Aamupalalle klo 8.30. Aamupalalla puuroa ja lettuja.

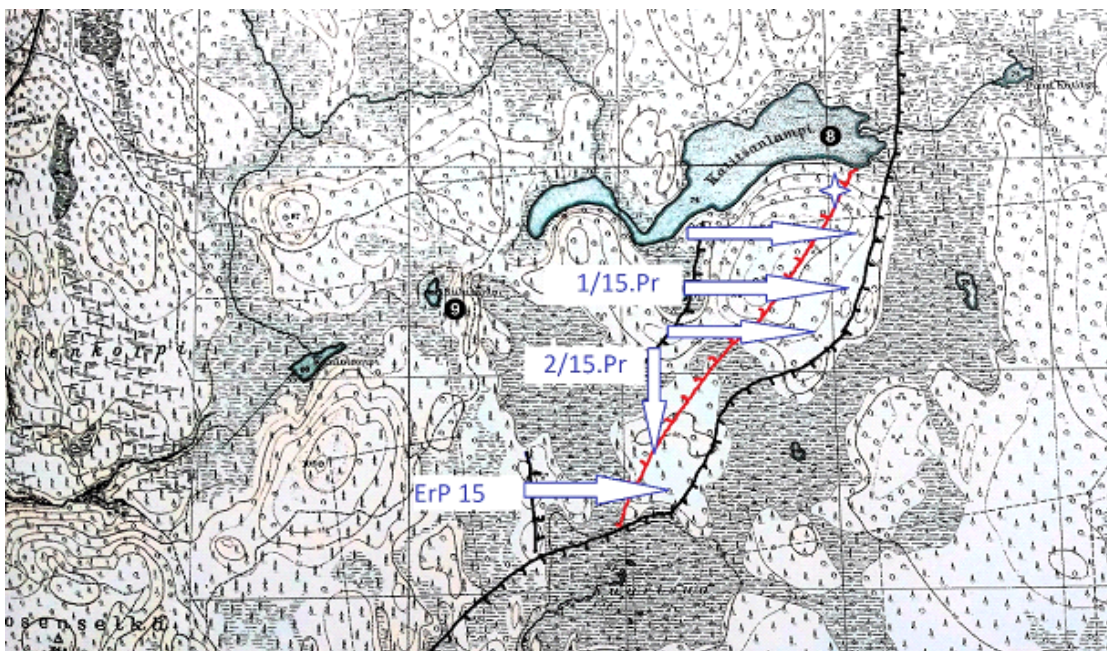
Ajettiin Ruhtinaanmäen kylään, matkaa majapaikasta noin 15 kilometriä pohjoiseen Tästä lähtee sivutie Katitsalammelle.

Matkaa on metsätietä noin 6 kilometriä. Eilen Nietjärvellä tavattu Konstantin, Julia ja poika tulivat sopimuksen mukaan tienhaaraan klo 10. Jatkoimme kahdella autolla noin 3 km, sitten Skoda parkkiin ja siirryttiin Konstantinin Gaz Hunter maasturiin.

Tie erittäin huonoa paikoitellen. Ajoimme suoraan kukkula 99:n korkeimmalle kohdalla. Tästä maastoon katsomaan venäläisten asemia jotka olivat aivan vieressä.

Isä hyökkäsi tuon ylimmän nuolen suunnassa lammen rannassa. Haavoittumispaikka merkitty tähdellä.

Tässä meikälaiset kohottelivat kulmiaan, kun Konstantin ja Julia ottivat autosta pistoolit vyölle lähtiessään opastamaan meitä metsään, katseltiin jo pakosuuntia, koska oltiin aivan korvessa. Kertoi kuitenkin siinä metsään mennessä että viimeeksi olivat nähneet karhun poikasineen siksi pistoolit.

Konstantin näytti venäläisten asemat kukkulan laella, käytännössä ne asemat olivat poterolinja, jossa jokaisella miehellä oli vain oma poteronsa. Niistä hän oli löytänyt kaatuneita, muutaman poteron reunalla oli nostettu venäläiskypärä kepin nenään, ainakin yhden kypärän alla oli myös ihmisluita.

Konstantin kertoi, että hänen mielestä suurin räihinä oli ollut aivan kukkulan korkeimmalla seudulla. Sieltä oli löytynyt eniten materiaalia ja kai myös kaatuneiden jäännöksiä. Toisessa kuvassa rikkiäisen kypärän päällä on luunkappale. Konstantin kertoi myös löytäneensä suomalaisen Maxim kk:n.

Ilmeisesti 13.7.1944 kun suomalaiset saivat kukkulan haltuunsa, niin kaatuneet venäläiset haudattiin omiin poteroihinsa ja siellä ne ovat vieläkin.

Sotapäiväkirjojen mukaan kukkula 99:llä venäläisten tappiot olivat 200 miestä kaatuneina. Konstantin on löytänyt kaikkiaan 23 kaatunutta, joista kaksi oli suomalaista. Se jäi vähän epäselväksi miltä alueelta nämä olivat löytyneet.

Sitten katsottiin U-asemaa kukkulan itäreunalla. Sieltä lähdimme kävelemään lammen rantakaistaa kohti niitä hyökkäysasemia, joista hyökkäys 13.7.1944 aamulla lähti. Maasto alueella on nykyään mäntymetsää ja melko tasaista mutta nousee ylöspäin.

Tässä näkyy suomalaisten hyökkäyssuunnasta rinne ylös. Venäläisten asemat ovat tuolla aivan rinteen päällä. Poterot muutaman metrin välein.

Isän kertomuksen mukaan venäläinen, joka ampui häntä haavoittavasti, oli kiven takana ja siksi etsimme paikalta kiviä, joiden taakse vihollisen sotilas olisi voinut piiloutua.

Koko rantakaistalla on vain kaksi isompaa kiveä, ensimmäinen noin 200 m U-asemasta länteen ja se toinen noin 400 metriä.

Kivi1 , 200m U-asemasta länteen

Kivi 2 , 400 m U-asemasta länteen ranna puolella

Kivi 1 ei ole venäläisten poterolinjalla, mutta kivi 2 on rannalla puolella poterolinjan päässä.

Alla olevassa kuvassa Tomppa seisoo kiven 2 vieressä ja katsoo suuntaan, josta suomalaisten hyökkäys tuli. Kuva otettu venäläisten poterolinjalta.

Tämä toinen kivi on venäläisasemien linjassa ja varmasti se kivi jonka takana isää ampunut venäläinen oli asemissa. Venäläisten linja oli mäen päällä, joten suomalaiset hyökkäsivät ylämäkeen, kuten isäkin kertoi. Kolautimme kivistä pienen lohkareen, joka matkasi Suomeen.

Konstantin lähti omille teilleen ja me jäimme kolmistaan vielä tutkimaan aluetta. Kävimme vielä tuota kukkulanrinnettä tutkimassa hyökkäyssuunnasta ja päädyimme aina samalle kivelle, joka on venäläislinjassa laitimmaisena noin 100 metriä lammen rannasta.

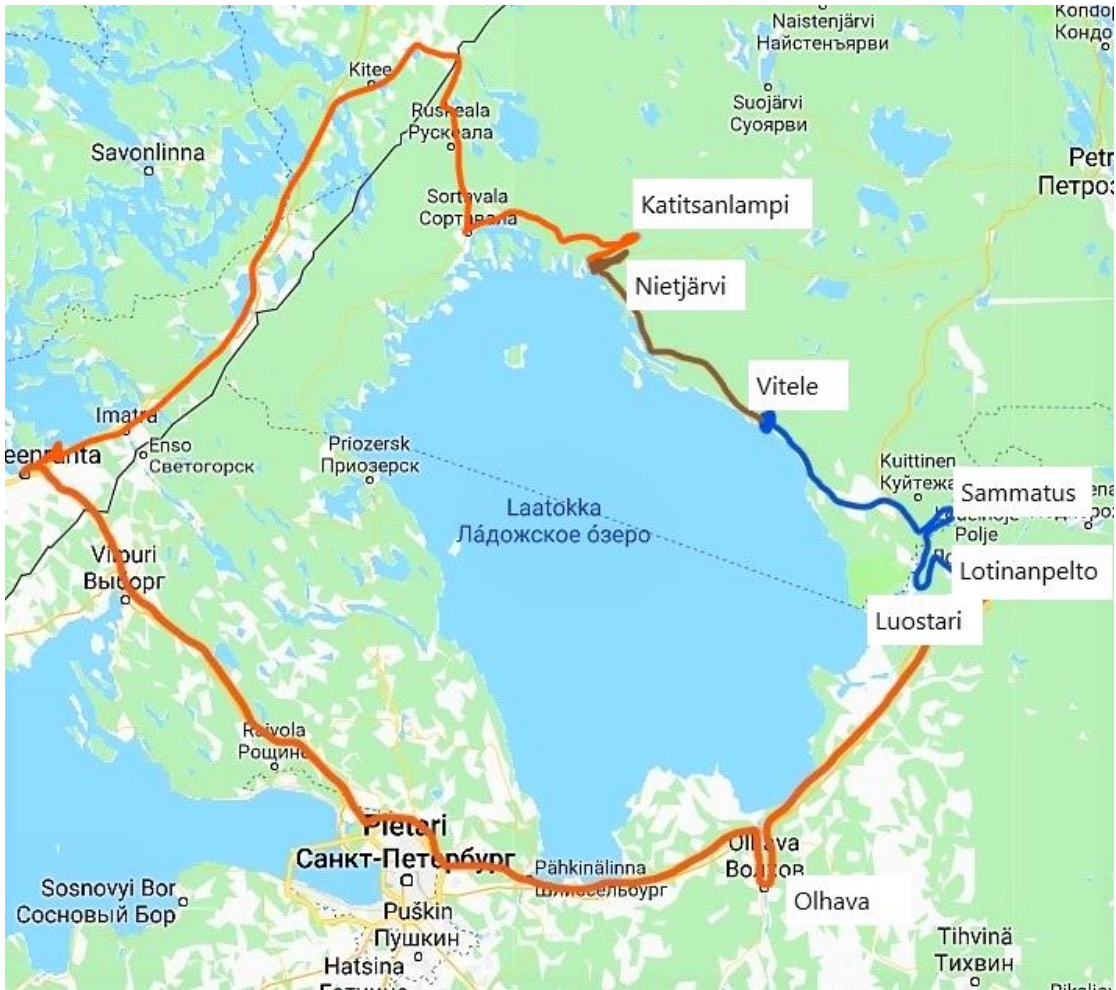
Matkamuistoina toimme kranaatin sirpaleita, hylsyjä sekä venäläisiä että suomalaisia, muutama ampumaton Suomi kp- patruuna sekä tuo kiven pala siitä haavoittumiskivestä.

Venäläisen raskaan krh- ammuksen pyrstö

Söimme retkieväät ja lähdimme pienessä tihkusateessa kävelemään autolle noin 3 km päähän. Autolla ajoimme Muurmanskin tielle saakka, siellä vaihdoimme märät metsävaatteet kuiviin ja lähdimme kohti Suomea. Matkaa Niiralan raja-asemalle oli noin 100 km josta vielä Lappeenrantaan 200 km. Kävimme vielä Sortavalassa syömässä Piipun Piha ravintolassa. Tämä oli paras tämän matkan ruokapaikoista.

Kotona Lappeenrannassa olimme 14.8.2018 noin klo 23.00

Matkareitti

10.8.2018 L:ranta - Viipuri - Pietari - Olhava - Syvärin voimala - Lotinanpelto

11.8.2018 Lotinanpelto- Luostari - Sammatus - Aunuksen kaupunki - Tuulos - Vitele

13.8.2018 Vitele - Salmi - Pitkäranta - Nietjärvi- Koirinoja (majoitus Ladoga fjord)

14.8.2018 Koirinoja - Katitsalampi - Sortavala - Värtsilä - Lappeenranta

Matkamuistot kirjoitti Esa